

Vi vil selv spille

- de faglige organisationers musikkorps

Af Hans-Christian Eisen

I 1890 stiftede arbejderne i Roskilde Arbejdernes Fællesorganisation, og i 1899 købte Arbejdernes Fællesorganisation Fjordvilla.

Efter at Arbejdernes Fællesorganisation i Roskilde således havde eksisteret i mere end 57 år, fandt bestyrelsen på, at man skulle have sit eget orkester. Fællesorganisationen var storforbruger af musik, og man havde igennem alle årene måttet købe og leje til både baller og demonstrationer samt til organisationens generalforsamlinger.

Ideen slog hurtigt an, og det viste sig, at der var mange af Fællesorganisationens medlemmer, der gerne ville være med i et nyt orkester - dels fordi de ville lære at spille, dels fordi de gerne ville deltage i et orkester.

En mindre gruppe af Fællesorganisationens medlemmer skrev en ansøgning til bestyrelsen - man søgte om penge til instrumenter og noder, så der kunne startes et orkester. Ansøgningen blev godt modtaget af bestyrelsen - pengene blev straks bevilget. Arbejdernes Fællesorganisation havde fået deres eget orkester.

Initiativgruppen indkaldte de interesserede medlemmer i Fællesorganisationen til et møde på Fjordvilla torsdag den 26. juni 1947. Der kom 25 faglærte og ufaglærte arbejdere, som havde det tilfælles, at de gerne ville spille i det nye orkester. Det understregede klart, at der var en meget stor interesse blandt medlemmerne for det nye initiativ. Robert Larsen, der var formand for Fællesorganisationen, bød de fremmødte velkommen og fortalte dem om baggrunden for oprettelsen af et orkester. Robert Larsen mente, at det ville være bedst, hvis det nye orkester blev en selvstændig forening med sin egen økonomi. Men da det nye orkester var økonomisk afhængig af Fællesorganisationen, så skulle det - i et vist omfang - »kontrolleres« af Fællesorganisationens bestyrelse. Kontrollen skete derefter hver eneste gang orkestret søgte om flere penge. Der skulle altså dannes en forening med det formål at lave Fællesorganisationens orkester, den skulle have et begrænset økonomisk selvstyre, men den ville da få sin egen bestyrelse.

Orkesterforeningens medlemmer skulle selv vælge sin bestyrelse med en formand, en kasserer og et bestyrelsesmedlem - og Fællesorganisationen var ikke repræsenteret! Medlemmerne skulle betale kontingent til foreningen, for

ellers var det jo ikke en rigtig forening - det første kontingent blev 1 krone om måneden.

De fremmødte godkendte Robert Larsens forslag - man ville spille - ikke diskutere. Foreningen blev dannet, og medlemmerne valgte Viggo Larsen som den første formand.

Aftenen sluttede af med, at Robert Larsen overrakte det nye orkester 1600 kroner til indkøb af instrumenter og noder - Arbejdernes Fællesorganisation viste, at de gerne ville støtte det nye kulturelle initiativ i Roskilde.

Så kom der gang i musikken

Orkestret blev dannet. Men kunne de spille? Og kunne de spille sammen? »Historien« er lidt tynd på disse områder, men når Fællesorganisationen skulle investere i instrumenter, så tyder det på, at kun de færreste af de nye orkestermedlemmer selv havde et instrument, og de kunne måske heller ikke spille ret meget.

Regimentsmusiker Grønsved blev engageret som orkestrets første leder, og han skulle samtidigt forestå undervisningen af orkestrets medlemmer. Der skulle være undervisning og øveaften hver mandag.

Foreningen holdt det første medlemsmøde mandag den 1. september, og her

Fællesorganisationens orkester ved 1. maj demonstrationen i 1948.

orienterede man de nye medlemmer om orkestret, om øvetider og om planerne for fremtiden. De fremmødte medlemmer bestemte, at de snart ville have en generalforsamling - man var jo trods alt en forening!

Bestyrelsen foreslog desuden, at orkestret skulle have en dirigent, og at det skulle være Kurt Sørensen, som også blev valgt.

Hele efteråret 1947 gik med at øve og prøve, det hele var så nyt for dem alle sammen. Men endelig efter flere måneders hårdt arbejde syntes orkestrets medlemmer, at nu skulle det være.

Den første optræden

Arbejdernes Oplysnings Forbund (AOF) skulle have basar søndag den 2. november, og det ville være en passende lejlighed til orkestrets første offentlige optræden. Ved koncerten, der varede i 30 minutter - spillede orkestret bl.a. Riberhus-March.

Allerede den følgende onsdag optrådte orkestret igen. Roskilde Socialdemokrat skrev om torsdagen den 6. november, at »Arbejdernes Fællesorganisationens generalforsamling i aftes på Fjordvilla fik et festligt forløb, og feststemningen skabtes af det nye orkester, der spillede til indledning, og mens stemmerne blev talt op.« Der var nemlig også formandsvalg i Fællesorganisationen i 1947, og kampen stod endnu en gang mellem socialdemokraterne og kommunisterne, men den siddende formand Robert Larsen vandt over sin kommunistiske rival Johs. Jensen.

Efter at være blevet genvalgt foreslog Robert Larsen, at der blev givet endnu et tilskud til orkestret - denne gang på 2000 kroner - til indkøb af flere instrumenter og noder som tak for orkestrets optræden på generalforsamlingen. Dermed kunne orkestret udvide sit repertoire og oven i købet få flere og nye instrumenter.

Uniformer eller kasketter

I januar 1948 blev hr. Ousted ansat som ny musikleærer, og der begyndte samtidigt at komme flere og flere opfordringer til at komme ud og spille. Orkestret ville meget gerne spille rundt omkring, men de syntes ikke, at de var rigtigt pæne - det vil sige ens nok, når de stod på tribunen. Musikerne ville gerne optræde som ét orkester - de ville være ens påklædt, når de var ude på »job«! Fællesorganisationens bestyrelse blev derfor i 1949 ansøgt om tilskud til anskaffelse af uniformer til orkestrets medlemmer, men de sagde: NEJ! Bestyrelsen i Fællesorganisationen ville hellere betale en ny tuba i stedet for den gamle, som de syntes lignede en »lokumsspand«. Så der blev ikke tilskud til uniformer, men til et nyt instrument. Fællesorganisationens bestyrelse lovede dog at se på ansøgningen om uniformer »til næste år«.

Fællesorganisationens orkester med de nye kasketter i Algade.

På orkestrets generalforsamling i 1950 er uniformerne igen på dagsordenen, og Fællesorganisationens kasserer Knud Sørensen, oplyste at »man godt måtte bruge penge, der indtjenes til uniformer«. På de fleste generalforsamlinger diskuterede medlemmerne uniformsproblemet, uden at der kom en løsning.

Der havde dog i nogle år - fra omkring 1949 - været et vist præg af ensartethed over orkestret. I stedet for de uniformer, der ikke blev bevilget - blev der indkøbt kasketter til orkestrets medlemmer - en slags »discount«-uniform, og det gav orkestret et vist præg af ensartethed. Der var nogen, som opfattede kasketterne som begyndelsen til uniformer.

Øvelokaler på Fjordvilla

Fællesorganisationen havde købt Fjordvilla i 1899, og de havde bygget til, så der var en stor festsal. Fællesorganisationens orkester forventede naturligvis, at de kunne øve på Fjordvilla. Det går naturligvis ikke stille af, når et messingblæseorkester skal øve. Værten var ikke begejstret - det var ofte svært at få regnskabet til at balancere - og det blev sværere at leje de øvrige lokaler ud, når orkestret øvede. Fællesorganisationens bestyrelse prøvede at mægle - de havde jo både interesser i Fjordvilla og i orkestret. Bestyrelsen foreslog,

at orkestret begyndte at øve i DSUs lokaler i Jernbanegade, men det ville musikerne ikke. Det endte med et kompromis: nogle øvetimer blev afholdt i Jernbanegade, og nogle blev afholdt på Fjordvilla.

Orkestret gjorde hele tiden fremskridt, og resultatet af de mange øvetimer kom lidt efter lidt. Man begyndte at blive efterspurgt, og den 1. maj 1948 gik orkestret for første gang i spidsen for Arbejdernes Fællesorganisations demonstration igennem Roskilde.

I sommeren 1948 spillede man forskellige steder i byen, og orkestret blev naturligvis bedre af de mange opgaver, men man syntes ikke, at træerne voksede ind i himlen. Da Roskildes norske venskabsby - Tønsberg - i 1948 sendte en invitation til orkestret med ønsket om, at man kom til Norge for at spille, så svarede man, at man ikke kunne tage imod invitationen, »fordi man ikke var gode nok endnu!«

Den politiske kamp mellem Socialdemokraterne og Kommunisterne kom flere gange til at berøre Fællesorganisationens orkester. I august 1948 spurgte kommunisterne, om orkestret kunne spille til en partifest. Svaret fra Fællesorganisationen var et fuldtone: NEJ! Den kolde krig rasede også i Roskilde, og den nåede helt ned i den lille orkesterforening.

Orkestret d. 27.11. 1948. Dirigent Kurt Sørensen står til venstre. (Se skitse side 86).

Dagliglivet i orkestret

Det var ikke altid nemt at holde sammen på orkestret og dets medlemmer. Der var en usikker økonomi, som ofte var afhængig af tilskud fra Fællesorganisationen - medlemmernes eget kontingent var ikke ret stort. Hvis orkestret skulle overleve, var man nødt til at spille de samme steder flere gange - det er jo betingelserne i en lille provinsby. Men tilhørerne forventede altid nye numre, og det betød, at repertoiret hele tiden skulle fornyes. Musikerne blev også dygtigere, og de ønskede efterhånden at få nye og bedre instrumenter. Ledelsen i Fællesorganisationen havde heller ikke altid været tilfreds med instrumenterne - selvom de ofte fokuserede mere på udseendet end på lyden.

I de perioder, hvor der var lavvande i orkesterforeningens kasse, måtte orkestrets medlemmer selv skrive deres melodistemmer af fra partituret. Så på de almindelige øveaftener blev der både øvet og skrevet.

Det viste sig snart, at ikke alt var idyl i det lille orkester. Det er sjovt at spille ude for andre, og det er sjovt at gå i spidsen for 1.maj-demonstrationen. Men øvetimer - både samlet og individuelt - er ofte surt slid, og det kom til at præge orkestrets dagligdag. I protokollen står der beklagelser over det ringe fremmøde. Det bliver tilmed hævdet, at det udelukkende er formandens skyld, at medlemmerne ikke kommer. Men der kom ikke nogen paladsrevo-

»Banen« rundt med musik ved Fagenes Fest i 1948.

Orkestret på Fjordvillas trappe efter en »tur gennem Roskilde«.

lution af den grund. På den næste generalforsamling blev formandens beretning enstemmigt godkendt, og han blev genvalgt uden modkandidat. Men protokollen mere end antyder, at det var et slid at få enderne til at hænge sammen.

Ved årsskiftet 1949-50 bestod orkestret af 24 mand, og man spillede for dem, der ville høre på. Men orkestrets medlemmer syntes stadigvæk, at de ikke var pæne nok, når de optrådte - og Fællesorganisationens støtte blev i en periode mere usikker. Der blev ikke ydet et fast tilskud, og indkøb af uniformer var helt udelukket. De usikre økonomiske vilkår smittede af på orkestret, og der kom uro i rækkerne. Orkestrets medlemmer blev tilsyneladende lidt »rodede« - formanden Viggo Larsen beklagede sig i hvert fald på generalforsamlingen i 1950 over, at musikerne har rod i noderne, at de kommer for sent til øvetimer og til arrangementer. Han ville under ingen omstændigheder bruge mere tid på orkestret, og han trak sig tilbage som formand, »fordi han ikke kunne sætte sig i respekt.«

På trods af de interne problemer kom orkestret ud til mange arrangementer - både i Roskilde og i de omkringliggende byer: Tåstrup, Havdrup, Jersie og Ishøj m.fl. Man spillede til alle mulige arrangementer - fodboldkampe, Fagenes Fest, i Afholdsforeningen, til Børnehjælpsdage, på alderdomshjem og sanatorier, ved 1.maj-demonstrationer og til orkestrets egne lørdags-koncerter på Fjordvilla.

Orkestrets repertoire blev efterhånden bredere. Lørdag den 11. november spillede orkestret en af sine Fjordvilla-koncerter, og af programmet fremgår, at man spillede megen forskellig musik - lige fra Franz Lehárs Den glade Enke til et potpourri over amerikanske folkesange af Bodewalt Lompe.

Der var ofte stuvende fuldt, når orkestret spillede på Fjordvilla - det var nogle meget populære arrangementer.

Faglig strid omkring musikken

I 1950 gik der pludseligt »fagforening« i musikken. Roskilde og Omegns Orkester Forening ville lave en overenskomst for orkestret. Men det ville Arbejdernes Fællesorganisation ikke. De fremførte, at orkestret udelukkende bestod af amatører, som ikke skulle leve af deres spil. Den lokale orkesterforening fik støtte fra Dansk Musiker Forbund, som lavede en blokade af Fællesorganisationens orkester. Det betød, at man måtte undvære den professionelle ledelse til såvel undervisning som koncerter.

Ifølge Fællesorganisationens protokoller virker det som om, Dansk Musiker Forbund blander to ting sammen: 1. Deres eget ønske om at blive optaget i Fællesorganisationen og 2. en frygt for at Fællesorganisationens orkester skulle påføre de professionelle musikere for stor konkurrence. Det var et svært problem - både for musikerforbundet og for Fællesorganisationen. Diskussionen bølgede frem og tilbage. Sagen dukkede første gang op på en generalforsamling den 26. april 1950, og den blev først afsluttet den 24. juni 1951. Problemet blev løst ved, at Fællesorganisationens orkester blev indmeldt i Landssammenslutningen af Amatørorkestre i Danmark, og de professionelle musikeres fagforening blev optaget i Fællesorganisationen.

I 1952 kom der en aflægger af den faglige strid. Dansk Musiker Forbund op sagde overenskomsten med Landssammenslutningen af amatørorkestre i Danmark. Men det var ikke Fællesorganisationens problem.

Hjemmeværnet

Aldrig var de faglige problemer blevet løst, før der dukkede nye op. På et møde i Fællesorganisationens forretningsudvalg den 8. august 1951 kom der et ønske fra orkestret om, at de ville indmeldes i Hjemmeværnet - med deres instrumenter! Forretningsudvalget kunne naturligvis ikke forhindre, at orkestrets medlemmer meldte sig hos Hjemmeværnet, men »FU understreger, at man ikke må spille på Fællesorganisationens instrumenter i tjenesten!« Men selv ikke et NEJ med store bogstaver kunne stoppe forbindelsen, den politiske udvikling ville det anderledes. Fællesorganisationen i Roskilde blev også påvirket af den kolde krig.

1952 var præget af, at orkestrets medlemmer i stigende grad fik frihed til selv

at afgøre, om de også ville deltage i Hjemmeværnets orkester med Fællesorganisationens instrumenter.

Forholdet til Hjemmeværnet var et gennemgående tema i de år. I 1953 var sagen på repræsentantskabets dagsorden i januar. Og der blev brugt store ord i debatten. Formanden Johs. Jensen blev kaldt for militaristisk - det kan skyldes, at han var gået fra kommunisterne til socialdemokraterne i den kolde krigs start. Formanden svarede, at han mente, at det var i arbejderbevægelsens interesse at deltage i Hjemmeværnet. Der var jo også den risiko, at Fællesorganisationens orkester blev drænet for medlemmer, hvis man fortsat sagde nej til deltagelse i Hjemmeværnets orkester.

Fællesorganisationens orkestres protokol slutter i 1954 med beretningen fra den årlige generalforsamling, hvor formanden Knud Sørensen sagde, at det ikke havde skadet vores orkester, at der også var kommet et Hjemmeværnsorkester. Protokollens sidste bemærkning: »...alle blev enige om i tiden fremefter at gøre et stykke arbejde for orkestret, for at kunne beholde den musikalske standard som i øjeblikket forefindes.«

De sidste år

Der ikke mange oplysninger om orkestrets sidste år.

På Fjordvilla var værten i 1954 stadigvæk meget utilfreds med »at orkestret øver dernede« - tre aftener om ugen - »at de så oven i købet ofte aflyser med kort varsel« - det gjorde ikke sagen bedre. Fjordvilla havde stadigvæk økonomiske problemer, og med orkestrets øveaftener var det svært at få andre arrangementer. I øvrigt var orkestret meget imødekommende over for Fjordvillas vært, idet man for at aflaste Fjordvilla også øvede på Absalons skole. 1956 blev et skæbneår for orkestret.

På forretningsudvalgsmødet den 8. august blev det hævdet, at der nu var fuldkommen identitet mellem Hjemmeværnets og Fællesorganisationens orkester, det kunne være svært at se, hvem der spillede!

ARBEJDERNES FÆLLESORGANISATION

Aftenunderholdning og Bal ★ Foraarskabareten 1948

Søndag den 4. April Kl. 19,30 paa Fjordvilla.

Der medvirker:

<p>Grethe Danielsen (kendt fra Nørrebro Teater, Hornbæk-Revyen, Odense Teater, Aarhus Teater, Saga Films, Nordisk Film, Statsradiofonien)</p> <p>Birthe Schrøder Vennelyst Teaters Primadonna</p>	<p>Olga Kauffmann (kendt fra Bellevue Teatret, København-Revyen, Radioens Stjerneparade, Liseberg, Gøteborg m. m.)</p> <p>Bont Aaga Revyernes Showmann.</p>
---	---

Scala Quartetten
Orkester, der udvalges mellem 36 andre til at spille for »American Forces Network«.

★ Efter Forestillingen stort Bal med hele Orkestret ★

Billetter a 2,50 Kr. for Underholdning og Bal faas kun ved Indgangen, der aabnes Kl. 19. Forretningsudvalget

En annonce fra 1948.

En ting var dog helt sikker: Fællesorganisationen ejede både instrumenter og noder.

Bestyrelsen i Fællesorganisationen blev mere og mere utilfreds med udviklingen, og i 1957 besluttede man at nedlægge orkestret - for det havde jo ingen mening med ét orkester med to navne. Orkestrets formand fik derfor besked på at aflevere alle effekterne til bestyrelsen den 1. april 1957. Fællesorganisationen ville sælge det hele til Hjemmeværnet for 3000 kroner. Det viste sig senere, at Hjemmeværnet kun ville give 2000 kroner.

Med salget af instrumenterne klingede Fællesorganisationens musikalske periode ud. På generalforsamlingen i maj 1957 gjorde Erling Clausen et sidste forsøg på at undgå at sælge til Hjemmeværnet, han ville i stedet give instrumenterne til De kommunale Opsynsmænds Orkester. Men det var ikke en god ide, syntes formanden - formentlig fordi brugerne af instrumenterne ville være de samme efter et salg til Hjemmeværnet.

På forretningsudvalgsmødet den 14. aug. 1957 blev det meddelt, at instrumenterne var solgt til Hjemmeværnet for 2000 kroner.

En fase af arbejderbevægelsens historie var slut.

Fællesorganisationens orkester havde i flere år glædet mange roskildensere med sin musik - men musikken døde ikke - instrumenterne spillede videre!

LITTERATUR

Roskilde Socialdemokrat.

Arbejdernes Fællesorganisations orkester. Protokol 1947-54.

Arbejdernes Fællesorganisations protokoller

Hans-Christian Eisen: *Samlede er vi en magt...* Roskilde 1990.

Scrap-bog - private udklip.

1. Dennis Pedersen
2. Karl Våbengård
3. Peter Højerslev
4. Ove Sørensen (Nielsen)
5. Flemming Pedersen
6. Knud Månsson
7. Åge Jensen
8. Corfitz Madsen
9. Frede Lyngbæk
10. Ove Nielsen
11. Poul Jensen (Bomme)
12. Thorkild Poulsen
13. Kurt Sørensen (dirigent)
14. Kurt Kristiansen
15. Harry Jensen
16. Asger Jensen
17. Kurt Hansen
18. ?
19. Viggo Larsen

